

רוצה לדעת להתלונן?

שלום לידידינו היקרים!

ילדים מתלוננים אצל ההורים שלהם, שהרי אחרת, איפה הם יתלוננו? ... לא רק ילדים, גם מבוגרים מרגישים בנוח להתלונן דווקא אצל הוריהם. האם זה דבר טוב ונכון?

הפרשה שלנו מלאה בתלונות, ובכל תלונה היחס של ה' שונה. מהפרשה הזו נוכל ללמוד איך להתלונן.

איך להתלונן?

שלוש פעמים מתלוננים בני ישראל בפרשה, ובכל פעם התגובה של משה רבינו ושל ה' שונה:

בפעם הראשונה מיד לאחר שבני ישראל מתלוננים "מה נשתה", משה רבינו צועק אל ה', וה' אומר לו לזרוק עץ למים ולהמתיק את המים. בפעם השנייה בני ישראל אומרים שהם היו מעדיפים למות ביד ה' במצרים, מאשר למות ברעב במדבר. על התלונה הזאת משה נזף בהם "בשמע ה' את תלונותיכם אשר אתם מלינים עליו, ונחנו מה", וגם ה' מאיר להם פנים בצורה חלקית. וכפי שאומר רש"י, שה' נתן להם לחם בפנים מאירות ובדרך חיבה, כי לחם הם שאלו כהוגן, ולעומת זאת את הבשר הם שאלו שלא כהוגן, ולכן ה' נתן להם בשר, אבל לא בהארת פנים.

בפעם השלישית בני ישראל רבים עם משה "וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים ונשתה". משה עונה להם "מה תריבון עמדי, מה תנסון את ה'", וה' אומר שצריך להכות בסלע. לא מספיק כאן להמתיק מים מרים, אלא צריך להכות בסלע בשביל שיצאו מים. צורת התלונה הזו של בני ישראל גרמה למקום להיקרא 'מסה ומריבה', והביאה את עמלק להילחם איתם.

תלונות של ילדים

אפשר להקביל את התלונות של בני ישראל לתלונות של ילדים:

בתחילה כאשר ילד נולד, הוא לא 'מתלונן'. הוא אמנם בוכה וצועק הרבה, אבל זה לא בגלל אנוכיות, אלא בגלל שהוא תלוי לגמרי בהורים. לכן גם ההורים מצידם ממלאים את הצרכים של הילד מיד. השלב הזה מקביל ליחס בין ישראל לה' בקריעת ים סוף. בקריעת ים סוף לא כתוב שבני ישראל התלוננו, אלא "ויצעקו בני ישראל אל ה'". כיוון שבני ישראל תלויים לגמרי בה', גם היחס של ה' הוא "ה' יילחם לכם ואתם תחרישון".

לאחר מכן, כאשר הילד גדל קצת, לפעמים כאשר הוא מבקש שההורים ימלאו את צרכיו הוא כבר מתלונן, אבל גם התלונה הזו עדיין מביעה בעיקר תלות. השלב הזה מקביל לתלונה של בני ישראל במרה. אמנם ה' ממלא מיד את הצרכים שלהם, אבל בשביל זה עליהם להמתיק את המרירות. התלות בהורים היא טובה, אך צריך להמתיק את המרירות של התלונות ושל האנוכיות. כאשר ההורים ממלאים את הצרכים של הילד, ונהנים מהקשר איתו למרות התלונות, הילד 'מרגיש' שהתלונות שלו הן מרות, והיחס של ההורים אליו ממתיק אותן.

כאשר הילד גדל עוד קצת לפעמים הוא מאשים את ההורים בכך שהוא חסר. במקום לשים לב שההורים אוהבים אותו, שהרי הם הולידו אותו, וממילא הם רוצים למלא את משאלותיו, הילד מאשים את ההורים במה שאין לו. המצב הזה מקביל לתלונה של בני ישראל על כך שהם רעבים. בני ישראל הופכים את הרע לטוב ואת הטוב לרע, ואומרים שהמצרים הם יד ה', אבל משה הוא לא יד ה': "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים... כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב". במקום לזכור שה' הוציא אותם מארץ מצרים ביד משה ואהרון, וממילא הוא ידאג להם, הם אומרים שבמצרים הם היו ביד ה' והיה להם טוב, ועכשיו הם לא ביד ה' ולא טוב להם. כאשר בני ישראל מבקשים בצורה כזו, ה' אמנם ממלא את משאלותם, אבל גם מדגיש להם שהם מתלוננים, ולא ממלא את כל משאלותם בפנים מאירות.

לפעמים כאשר הילד גדל עוד, הוא לא רק מאשים את הוריו בחוסרים שלו, אלא גם מרגיש שהם חייבים לו, ודורש מהם, ואומר להם מה לעשות. השלב הזה מקביל לתלונה השלישית של ישראל, שבה בני ישראל לא אומרים שהם צמאים, אלא אומרים למשה ואהרון (ולה') מה לעשות. "תנו לנו מים ונשתה". בשלב הזה הילד מרגיש ומשדר להוריו שהם נועדו רק למלא את צרכיו, ואם הם לא ממלאים אותם, הם כאילו לא קיימים, וכמו שאומרים בני ישראל "היש ה' בקרבנו אם אין". במקרה כזה ההורים אמנם עונים על הצרכים של הבן, אבל גם מעמידים אותו על מקומו. הם מסבירים לו שזה לא בסדר להיות אנוכי, וזה לא בסדר להגיד להורים מה לעשות, ולדרוש דברים מתוך תחושה שההורים חייבים למלא את הדרשה. כשם שעל התלונה השלישית ה' אמר למשה להכות בסלע, והתורה קראה למקום "מסה ומריבה", כך כאשר ילד משדר להוריו שכל קיומם הוא למלא את צרכיו, עליהם להעמיד אותו על מקומו, ולהסביר לו שההתנהגות שלו נוגדת את מצוות כיבוד הורים.

גם אתה ילד!

אמנם ההידרדרות של התלונות הוצגה כאן כהליך של ילד שגדל, אבל שלושת צורות התלונות הללו קיימות גם אצל מבוגרים, ולא רק אצל ילדים. כאשר האדם חושב מה הוא רוצה מהוריו עליו לשים לב שהוא מחפש בעיקר קרבה, ומילוי הצרכים הגשמיים הוא הדרך לחפש קרבה, והוא לא אמור להיות מטרה בפני עצמה.

אם האדם מתעניין בעיקר במילוי צרכיו, היחס שלו להוריו ידרדר בשלושת השלבים שהוצגו כאן. בתחילה הוא רק יתלונן, אחר כך הוא יאשים את ההורים, ולבסוף הוא ידרוש מהם, וירגיש שאם הם לא ממלאים את הצרכים שלו אין להם זכות קיום.

לעומת זאת, אם האדם ישים לב שהוא מחפש בעיקר את הקרבה להורים, כאשר הוא יבקש מהם שימלאו את צרכיו, הוא יביע בזה תלות וחיפוש של קשר, וממילא ההורים שמחים בבקשות שלו ורוצים למלא אותן.

שבת שלום!

בית 'עוד יוסף חי'